

Hoop groeit uit actie

INTERVIEW VAN MIKAELA LOACH DOOR ALMA DE WALSCHE

Op 9 november 2024 gaf de
Jamaicaans-Britse Mikaela Loach,
klimaatactiviste en auteur van het
boek *Zo radicaal is het niet*, een
keynote lezing op Ecopolis in Brussel.

Hoop groeit uit actie

Het is een donkere dag in een donkere week. De krantencommentatoren herkauwen nog volop de uitslag van de Amerikaanse presidentsverkiezingen. En toch verschijnt Mikaela Loach¹, 28 jaar, helemaal in het roze: roze vestje, roze broek, roze keffiyeh sjaal, oorhangers gehaakt in het watermeloenpatroon, symbool voor solidariteit met Gaza, roze draden door haar rastavlechtjes geweven en een roze bril op haar met roze oogpotlood geaccentueerde bruine ogen. Niet dat de kijk op de wereld van deze Jamaicaans-Britse activiste zo rooskleurig is: empathie met het Globale Zuiden, dat de zwaarste impact van de klimaatcrisis te verduren krijgt, is wat haar in beweging zet. Haar recent in het Nederlands vertaalde boek *Zo radicaal is het niet* is een wake-upcall om uit je comfortzone te komen en werk te maken van een betere wereld. Ondanks de titel van het boek is haar boodschap best wél radicaal: het systeem moet op de schop. Geen gemorrel in de marge of greenwashing, maar weldoordachte acties, gericht op een betere toekomst voor iedereen op deze planeet. Redenen om moedeloos te worden zijn er genoeg, maar precies door je te organiseren,

door kracht op te bouwen en tegen de gevestigde machten in te gaan, groeit hoop.

Dat heeft ze zelf ervaren. Op haar zestiende begon Loach — die vandaag in Groot-Brittannië en ver daarbuiten een echte *influencer* is — een blog om haar verontwaardiging over de gang van zaken en haar ontwakend klimaatbewustzijn te delen met anderen. Toen Donald Trump in de VS aan de macht kwam in 2016 en enkele jaren later Boris Johnson eerste minister werd in Groot-Brittannië, betrad ze het publieke forum met haar succesvolle podcast *Yikes*². Ze trok ook naar Calais om hulp te bieden in het vluchtelingenkamp dat zich daar had opgetrokken. Enkele jaren later zette ze haar studies geneeskunde stop en wijdde ze zich volledig aan het activisme. Met Extinction Rebellion bezette ze Westminster en ze sleepte de Britse regering voor de rechtbank voor haar subsidiepolitiek ten aanzien van de oliemultinationals die in het Zuiden mensenlevens bedreigen.

Klimaatrechtvaardigheid en menselijkheid

Mikaela Loach begint haar persoonlijke verhaal met een beeld van de kleine Aylan, het Syrische jongetje dat in 2015 dood aanspoelde op een Turks strand. De foto brengt haar overtocht vanuit Jamaica naar Groot-Brittannië in herinnering toen ze twee en een half jaar oud was, een overtocht die kon gebeuren in veiligheid en geborgenheid. Waarom was dat niet zo voor de kleine Aylan? Die schrijnende

onrechtvaardigheid en haar betrokkenheid op het Globale Zuiden vormen de bron van Mikaela's klimaatactivisme, een activisme dat veel verder reikt dan de klimaatcrisis. Klimaatrechtvaardigheid, zo stelt Mikaela Loach, moet naar de wortels gaan en heeft ook te maken met de strijd tegen kolonialisme en imperialisme, tegen racisme en witte suprematie, tegen extractivisme en kapitalisme. Het gaat om een systeemverandering die erop gericht moet zijn dat ieder mens een goed leven kan leiden op deze planeet. Als tiener stond ze al kritisch ten aanzien van de consumptiemaatschappij en de witte suprematie die ze rondom zich ervaaarde. Het klimaatthema voegde zich bij die gevoeligheden na een bezoek aan haar grootmoeder in Jamaica. Toen zag ze hoe het strand waar ze in haar kinderjaren gespeeld had, helemaal werd opgegeten door de zee, die over enkele jaren ook het woongebied van haar grootmoeder zou opslokken.

Die intersectionele benadering, het verbinden van het klimaatprobleem met kolonialisme, imperialisme, racisme, witte suprematie en kapitalisme ligt niet voor de hand. Hebt u dat zelf zo ervaren?

In Groot-Brittannië is witte suprematie alom aanwezig. Mensen gaan ervan uit dat ze goede mensen zijn en aan de juiste kant van de geschiedenis staan wanneer ze bezorgd zijn om de klimaatcrisis. Maar ze zijn er zich niet van bewust hoe ze zelf een systeem van onderdrukking mee in stand houden. Ze voelen zich moreel superieur en hebben het er heel

moelijk mee om zichzelf in vraag te stellen. Je merkt het soms aan kleine dingen: hoe ze mensen afwijzen of onvoldoende ernstig nemen. Dat misprijzen zou veel minder zijn als we er ons bewust van zouden zijn dat we van de gemeenschappen in het Globale Zuiden of van andere bevolkingsgroepen ook heel wat te leren hebben. Een van de redenen waarom ik dit boek heb geschreven, is precies om op dit perspectief te wijzen.

“

Mensen gaan ervan uit dat ze goede mensen zijn en aan de juiste kant van de geschiedenis staan wanneer ze bezorgd zijn om de klimaatcrisis. Maar ze zijn er zich niet van bewust hoe ze zelf een systeem van onderdrukking mee in stand houden.

U wijst ook op de kloof tussen de klimaatbeweging in het Globale Noorden en het Globale Zuiden. Het Globale Zuiden kent sterke bewegingen rond ecologische thema's. U was zelf sterk betrokken bij de campagne tegen Glencore, het bedrijf achter de exploitatie van de steenkoolontginning El Cerrajón, bij de Wayúu-inheemsen in Colombia.

Een van de vrouwen van de Wayúugemeenschap in El Cerrajón vertelde dat de exploitatie echt een existentiële bedreiging is voor hun gemeenschap. Al sinds de kolonisatie worden ze in hun overleven bedreigd. De reden waarom je in die gemeenschappen zo'n heftig verzet ziet, is omdat deze mensen geen keuze hebben. Het gaat voor hen niet om een concept van 'te veel CO₂ in de lucht'. Het gaat over

“

Mensen zijn begaan met de Palestijnse kwestie en worden zich meer en meer bewust van de brede impact van kolonialisme. Ze stellen vast dat dit niet alleen iets is van het verleden maar dat het ook vandaag nog doorwerkt, net zoals de klimaatcrisis ook zijn wortels vindt in een model dat in het verleden is ontstaan.

hun voortbestaan. Als het drinkwater is vergiftigd, is dat een bedreiging voor het overleven. Daarom is het verzet in het Zuiden zo sterk. Ze noemen het geen 'klimaatactivisme' omdat het een overlevingsstrijd is. In het Globale Noorden beginnen we nu pas die existentiële bedreiging onder ogen te zien, met de overstromingen in Valencia, de bosbranden rondom de Middellandse Zee, de hevige stormen en waterbommen. Het begint nu pas door te dringen in het Globale Noorden dat de klimaatcrisis ook

ons overleven kan bedreigen. Daarom denk ik dat we van het Zuiden kunnen leren.

Merkt u dat er meer openheid groeit voor de situatie in het Zuiden, misschien dankzij de aandacht voor dekolonisering?

Dat denk ik zeker. Ik vond het heel relevant dat het IPCC-rapport (Intergovernmental Panel on Climate Change) van 2018 focuste op de impact van de klimaatverstoring op de gemeenschappen van mensen, vooral dan in het Zuiden. Met het rapport over *Verlies en Schade*³ werd het thema van klimaatrechtvaardigheid duidelijk op de agenda gezet. Enkele jaren later, in het IPCC-rapport van 2022, is daar de verwijzing naar 'kolonialisme als oorzaak van de klimaatcrisis' bij gekomen. Dat was een echte doorbraak. Ook met het conflict in het Midden-Oosten zie ik een gelijkaardige evolutie. Mensen zijn begaan met de Palestijnse kwestie en worden zich meer en meer bewust van de brede impact van kolonialisme. Ze stellen vast dat dit niet alleen iets is van het verleden maar dat het ook vandaag nog doorwerkt, net zoals de klimaatcrisis ook zijn wortels vindt in een model dat in het verleden is ontstaan. De globale machtsstructuren worden duidelijk, en tegelijk wordt het ook duidelijker waar de bevrijdingsbewegingen voor staan.

Actie en Reflectie

Activisme moet gepaard gaan met kennis van de achtergrond en het bredere kader?

Vorming is heel belangrijk. Wanneer mensen zich bewust worden van het klimaatprobleem panikerende soms en willen van alles tegelijk doen. Dat is een heel herkenbare reactie maar panikerende is niet de

juiste reactie. Extinction Rebellion is ontstaan vanuit dit gevoel van urgentie en als verzet tegen witte suprematie. Maar wanneer we handelen uit paniek zijn we niet geworteld en denken we niet na over strategie en rechtvaardigheid. Als we uit paniek handelen, kunnen we nog meer problemen veroorzaken. Gemeenschappen in het Globale Zuiden of verzetsbewegingen uit het verleden kunnen ons veel leren over hoe we doelgericht kunnen actie voeren. Ikzelf heb veel geleerd van de Black Panthers. Als je deel uitmaakt van een actiegroep en je een strategie wil uitbouwen, is het heel belangrijk om infosessies bij te wonen om goed thuis te zijn in de materie, te weten wat je doet en waarom je dat doet. Vorming en informatie zijn essentieel. Heel vaak zie je dat mensen wel veel lezen over de problematiek maar niet in beweging komen; of dat ze wel actie voeren maar onvoldoende achtergrond hebben en de verbanden niet zien. Je hebt de twee nodig. Ook voor de klimaatbeweging is het heel belangrijk om te leren uit het verleden. Ook in het verleden hebben gemeenschappen existentiële bedreigingen gevoeld, alleen is de strijd vandaag meer globaal. We moeten de tijd willen nemen om te leren.

We kunnen echt wel onze verbeelding aan het werk zetten. De wereld zoals die nu is, hoeft niet altijd zo te zijn. We kunnen dingen veranderen.

Activisme is niet permanent op de barricade staan?

Het samengaan van actie en reflectie is heel belangrijk. Na de verkiezingen in de VS zijn er veel mensen die hierop meteen willen reageren en in actie schieten. Ik denk dat het goed is om een grondige analyse te maken. Er zijn verschillende redenen waarom het zo gelopen is en er zijn ook lessen die we niet geleerd hebben. Ik vond

bijvoorbeeld dat de campagne van de Democraten geen inhoud had. Het ging enkel over het verhinderen dat Trump weer aan de macht zou komen. Maar in de klimaatbeweging hebben we geleerd dat bang zijn van iets niet volstaat om mensen in beweging te krijgen. Angst is geen positieve motivatie. Je moet voor iets positiefs vechten. Wat Trump meesterlijk gedaan heeft, is mensen enthousiast maken. Mensen kwamen heel enthousiast voor hem stemmen. Zijn strategie was niet: 'geloof dat Amerika terug groot zal worden', maar 'maak Amerika weer groot'. Het was een oproep tot gezamenlijke actie. In de klimaatbeweging moeten we mensen niet bang maken voor de toekomst maar hen tonen dat we een betere wereld kunnen bereiken als we ons inzetten.

Kan u zo'n positieve slogan bedenken voor de klimaatbeweging?

Ik bedoel niet dat de klimaatbeweging populistisch moet zijn. Trump doet zich voor alsof hij echt begaan is met de mensen, terwijl hij dat helemaal niet is. Wij geven wel om de mensen en moeten dat ook duidelijk maken. In die zin moeten we

onze klimaatactie beter promoten en duidelijk maken dat de mensen het beter zullen hebben in de wereld waar wij van dromen en we moeten dat concreet maken. Bijvoorbeeld in Groot-Brittannië is er een groot huisvestingsprobleem. De huizen die op de markt zijn, zijn vaak heel slecht geïsoleerd, wat slecht is qua CO₂-emissies en heel duur voor de huurder. Dat kan een concrete actie

zijn. Mensen moeten voelen dat er aan hen gedacht wordt. Veel mensen hebben niet op de Democraten gestemd omdat ze het gevoel hadden dat die te ver van hen afstonden.

We moeten enthousiast worden voor die andere wereld, maar het is niet eenvoudig om die te verbeelden, om voorbij het bestaande te denken. We zijn zelf ook product van deze wereld die in ons denken geworteld zit.

Het is belangrijk je te realiseren dat het kapitalisme relatief jong is. Het heeft niet altijd bestaan, in tegenstelling tot religies die zo oud zijn als de mensheid. We hebben samenlevingen gehad met handel en markten vóór het kapitalisme bestond. Kapitalisme is niet het enig mogelijke systeem en het hoeft ook niet eeuwig te blijven. Verandering is mogelijk en op sommige plaatsen in de wereld, in sommige gemeenschappen, proberen mensen die omschakeling te realiseren. Dat geeft ons ook hoop. Daarnaast haal ik inspiratie uit SciFi-boeken. Zij proberen een andere wereld op te roepen, en we kunnen ons inleven in die situaties. Ook dat kan inspiratie bieden voor onze verbeelding. Trouwens, wat wij ons nu kunnen voorstellen als de beste van alle werelden, is over dertig jaar allang niet meer de beste. Dan zal blijken dat er nog betere werelden mogelijk zijn. Toen Angela Davis in de jaren '80 en '90 de zwarte feministische beweging organiseerde, was haar visie van een zwarte feministische utopie beperkt. Wat zij zich toen inbeelde als een toekomst met de grootst mogelijke vrijheid, was nog niet zo vrij als wat ze zich een aantal jaren later kon inbeelden. Zij is voor mij erg belangrijk. Zij gaf mij moed met het idee dat de best mogelijke toekomst die ik mij nu kan indenken, niet de best mogelijke is. Ook mijn voorstellingsvermogen is begrensd. In het klimaatactivisme kamp in Tanzania, waar ik net geweest ben, deden we de oefening om na te denken over een bestemming in de toekomst van de migratiedetentiecentra. Hoe we die in musea zouden kunnen veranderen zodat mensen lessen zouden kunnen trekken. Of hoe we politiekantoren zouden kunnen ombouwen tot gemeenschapscentra. In Nederland zag ik ook zo'n project waar mensen nadachten over de bestemming van wapens die na een conflict werden ingeleverd. We kunnen echt wel onze verbeelding aan het werk zetten. De wereld zoals die nu is, hoeft niet altijd zo te zijn. We kunnen dingen veranderen. Het idee van permanentie is wat deze patronen blijvend maakt. Het idee van kapitalisme als zou dat systeem onwrikbaar vastliggen, maakt dat het

permanent lijkt, maar niets is minder waar. Alles kan veranderen.

Menselijkheid

Op haar website stelt Mikaela Loach zichzelf voor als 'auteur, klimaatactiviste en zacht zwart meisje'. Daar vooraan staande in het roze, begint ze haar lezing met de vraag om even de ogen te sluiten en te denken aan iemand die ons dierbaar is, iemand die ons motiveert om de toekomst te vrijwaren. Het activisme waar Loach voor pleit mag dan radicaal zijn — een systeemverandering realiseren — maar minstens even belangrijk is het om onderweg de menselijkheid te bewaren. Zorg ervoor dat je zacht blijft, is haar boodschap.

Waarom krijgt menselijkheid zo'n bijzondere aandacht in uw activisme?

Ik denk dat dit heel belangrijk is als ingesteldheid. In Soedan leven 23 miljoen mensen op de rand van hongersnood. 23 miljoen. Mensen. In de media komt deze crisissituatie nauwelijks aan bod. Dat heeft te maken met de ontmenselijking van Zwart Afrika. Die ontmenselijking zorgde er mee voor dat onze verontwaardiging maar klein was wanneer er in Darfoer een genocide plaatsvond en de internationale gemeenschap nauwelijks iets ondernam om dat te voorkomen. In de loop van de geschiedenis heeft heel veel geweld tegen gemeenschappen en bevolkingsgroepen kunnen plaatsvinden omdat men ervan uitging dat die mensen minder menselijk waren. Dezelfde houding maakt het mogelijk dat Exxon Mobil in het Globale Zuiden, waar de mensen de grootste impact dragen van de olieboringen, gewoon doorgaat met ontginnen. Ondanks de impactstudies die aanwijzen dat dit aan talloze mensen het leven zou kosten. Dat Exxon nauwelijks maalt om die slachtoffers heeft te maken met het feit dat men het leven van die mensen minder waard acht. Het is een manier van kijken die mensen hun menselijkheid ontnemt.

Die visie moet veranderen, maar ook ons consumptiegedrag moet veranderen. De klimaatcrisis aanpakken met hernieuwbare energie, zonder te raken aan onze consumptie verandert niets in het Globale Zuiden. Dan blijven we grondstoffen uit het Globale Zuiden halen en blijven zij het slachtoffer

van het model dat ons een goede levensstandaard geeft. We kunnen het niet maken om ons geen vragen te stellen over hoe alle producten die wij gebruiken, vervaardigd worden en waar de grondstoffen vandaan komen. We hebben de mogelijkheden om de wereld te transformeren naar een betere wereld maar een krachtig en belangrijk uitgangspunt daarbij is dat alle mensen, ook in het Globale Zuiden, mensen zijn en waardigheid verdienen.

Ons consumptiegedrag bijstellen is even belangrijk als de fossiele brandstoffen uitbannen?

Die grenzeloze groei van het economisch systeem is gewoon onmogelijk. We denken nog veel te veel dat geluk samenhangt met consumptie en spullen kopen. Zodra we eenmaal beseffen dat vreugde in dit leven komt van verbinding hebben met elkaar en van kleine concrete transformaties op het lokale niveau — beter openbaar vervoer, betere isolatie van huizen, betere gezondheid — verandert het perspectief. Maar individuele acties zijn onvoldoende, daarmee ontwikkelen we te weinig impact. We moeten het samen doen, georganiseerd. En we moeten dat aanpakken aan de bron, bij de bedrijfsleiders en beleidsmakers.

Om dat te doen, moeten we de krachten bundelen en coalities bouwen, zegt u. Niet wachten tot we allemaal dezelfde visie delen.

Het is absoluut nodig om de krachten te bundelen. We hoeven daarvoor niet over alles dezelfde visie te hebben, maar we moeten wel een gemeenschappelijk uitgangspunt delen: dat we door hetzelfde probleem worden getroffen en dat we voor onze 'bevrijding' willen vechten. Over wat 'bevrijding' dan betekent, delen we best ook dezelfde visie. Soms moeten we echter een weg inslaan die niet alles meteen nu kan oplossen, maar die ons toestaat om in de toekomst wel ons doel te bereiken. Wat we niet moeten doen is een spoor volgen dat ons verder afbrengt van wat we willen bereiken. Het gaat over strategie en over leren plannen op lange termijn. Stel dat er een wapenfabrikant is in jouw stad, die wapens produceert die onschuldige burgers en families zullen treffen. Het is jouw doel die wapenproductie te stoppen. Een belangrijke strategie daartoe is dat je de arbeiders in de fabriek benadert en hen probeert aan boord te

krijgen. Het is heel goed mogelijk dat ze heel andere ideeën en andere prioriteiten hebben dan jij, maar als je alleen samenwerkt met wie al denkt als jij, geraak je nergens. Maar als je die arbeiders aan boord krijgt en je kan hen ondersteunen om zich te organiseren, dan kan er in de toekomst misschien wel iets verschuiven.

Ben je ontmoedigd door de overwinning van Trump? Trump brengt ons wel verder af van ons doel.

Niet echt. Ik dacht dat hij zou winnen. Ik herinner me dat ik, en veel mensen met mij, in 2016 erg geradicaliseerd werd door de overwinning van Trump. Het was een echte *wake-upcall*, en het maakte meteen duidelijk dat er heel veel is dat we kunnen en moeten doen. Terwijl de overwinning van Biden ons valselijk gerustgesteld heeft. Biden heeft nog meer olieboringen toegestaan dan Trump onder zijn presidentschap. Biden heeft ook voor tientallen miljoenen wapens naar Israël gestuurd om de Palestijnse bevolking te bombarderen. Er was een schijn van progressiviteit maar in werkelijkheid was die er niet. Met Trump is het duidelijk dat we er slecht voor staan en in actie moeten komen. Zo'n duidelijke situatie helpt om mensen te motiveren. Ik zie het zoals Valery Kaur (een Amerikaanse Sikh activiste) bij Trump's eerste verkiezingsoverwinning: *'This is not the darkness of the tomb, but the darkness of the womb'*. 'Dit is niet de duisternis van het graf, maar de duisternis van de baarmoeder.' Misschien gaan we nu door de duisternis die aan een nieuwe geboorte voorafgaat, een tijd van transformatie. Soms moeten mensen wakker geschud worden vooraleer die transformatie kan plaatsvinden. Ik ben niet ontmoedigd, omdat ik dit verwacht had, maar ook omdat ik hoop dat hierdoor een kritieke massa zich ervan bewust wordt dat we niet langer kunnen uitstellen.

Je hoort wel eens: 'het moet slechter worden voor het weer beter kan worden'.

Ik was blij met het thema van Ecopolis: 'hoop heeft actie nodig'. Mensen denken vaak dat we alleen kunnen hopen in vrolijke tijden of wanneer alles meezit. Maar actieve hoop is in donkere tijden nog meer noodzakelijk. Maar niemand komt je dat geven, je moet dat zelf maken. En we moeten die maken door samen te komen en de

krachten te bundelen. Door te verbinden. Of zoals de Amerikaanse auteur Rebecca Solnit schrijft: 'Hoop is jezelf wijden aan de toekomst, en die toewijding aan de toekomst is wat het heden leefbaar maakt.'

Noten

1. <https://www.mikaelaloach.com/>
2. <https://shows.acast.com/theyikespodcast/about>
3. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11625-020-00807-9>
4. <https://speakola.com/ideas/valerie-kaur-interfaith-watch-night-2016>